

11. SINIF TÜRK EDEBİYATI DERS NOTLARI

www.edebiyatogretmeni.org

**Türk Edebiyatı – Dil ve Anlatım
Dersleri Kaynak Sitesi**

I. ÜNİTE: EDEBİYATLA DÜŞÜNCE, SOSYAL ve SİYASİ HAYATIN İLİŞKİSİ

YENİLEŞME DÖNEMİ

- Batı'nın Rönesans ile edindiği düşünsel birikim Aydınlanma dönemini doğurmuştur.
- "Aklın", "bilimselliğin", "gerçeğe verilen önemin" öne çıkarılması pozitif bilimlere verilen önem 18. yüzyılın ortalarından itibaren Sanayi Devrimi'ni doğurur.
- 1789 Fransız Devrimi, Osmanlıyı parçalayacak süreci başlatır.
- Yenileşme, Osmanlı devletindeki gerilemenin sonucu olarak doğmuştur.
- 16. yüzyılın sonlarına dek birçok yönden Avrupa'dan üstün bir yönetime ve kurumlaşmaya sahip olan Osmanlı Devleti, Batı'daki gelişimleri dikkatle takip etmiştir. Ancak 16. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı Devleti askeri, ilmi ve ekonomik alanlarda bozulan kurumlarına dinamizm getirecek yenilik hamleleri yapamamıştır.
- Değişen dünyanın Osmanlı'ya ilk büyük darbesi Viyana bozgunu (1683) olur. Viyana bozgunu, kendini yenilemeyen bir devletin, imparatorluk bile olsa, sadece asker sayısındaki üstünlükle savaşları kazanamayacağını ortaya koymuştur. 1699'da Karlofça Antlaşması'nı imzalamaya mecbur kalan Osmanlı imparatorluğu bu antlaşmayla ilk defa toprak kaybetmiştir. Bu antlaşmadan sonra olumsuzluklar artmıştır. Genellikle pamuklu dokuma imalatı üzerine kurulu Osmanlı sanayi Avrupa'nın özellikle de İngiltere'nin tahakkümüne teslim edilmiştir. Yeniçeri ordusu donanımsız ve disiplinsiz bir duruma düşmüştür.
- Osmanlı Devleti 1699 Karlofça ve 1718 Pasorafça Antlaşmalarıyla Batı'ya kaptırdıkları üstünlüklerine yeniden kavuşmak için Batı'nın fikri birikiminden ve teknolojideki gelişimlerinden yararlanma çalışmalarına başlamıştır. Bu amaçla yapılan ilk girişim Damat İbrahim Paşa döneminde Avrupa'ya elçiler (Yirmisekiz Çelebi Mehmet gibi) gönderilmesi olmuştur. Avrupa kültürüyle karşılaşmanın ilk sonuçları gemi yapımıyla ilgili yöntemlerin alınması, matbaanın kurulması gibi teknik; saray dekorasyonu, bahçe düzenlenmesi gibi sosyal alanlardaki (Lale Devri) yenilikler olur.
- Pozitif bilimlerle ilgili okullar açılmaya başlanır.
- Yenileşme hareketi ilk olarak askeri sistemde kendini göstermiştir.
- II. Mahmut, Yeniçerileri tamamen ortadan kaldırarak 1826'da Avrupai usullere göre düzenlenmiş Asakir-i Mansure-i Muhammediye adıyla bir ordu kurar.
- Tercüme yapılmaya başlanır. Tercüme Odası kurulur. Tanzimat aydınlarının Batı'ya açılmasında Tercüme Odası'nın hazırlayıcı rolü vardır.
- Türk edebiyatının yeniden yapılanması bakımından 1859'da yapılan iki çeviri önemlidir: Münif Paşa'nın çevirdiği Muheverat-ı Hikemiyye (Volter, Fenelon ve Fontenel'den seçilmiş felsefi diyaloglar) ve Yusuf Kamil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği Telemak. Bu çevirileri Sefiler ("Mağdurin" adıyla) Robinson Cruzoe, Monte Cristo, Emil, Tartüffe gibi yapıtların çevirileri izler.
- II. Mahmut döneminde yenileşmenin önemli bir aracı olacak ilk gazete de çıkar: Takvim-i Vekayi (1831)
- Osmanlı Devleti'nde Batı'ya yönelik Abdülmecit döneminde, Mustafa Reşit Paşa tarafından hazırlanan Tanzimat Fermanı (Gülhane Hatt-ı Hümayunu, 1839) ile resmîyet kazanmıştır. Tanzimat, "düzenlemeler" anlamına gelen bir sözcüktür. Bu fermanın ilanıyla birlikte Tanzimat Dönemi de başlamış olur.
- Tanzimat Fermanı din, dil, ırk gözetmeksizin bütün halkın can, mal ve namusunun korunacağını, askerlik ve vergi kanunlarının yeniden düzenleneceğini ortaya koyan eşitlikçi bir söylem taşıyordu.

- Modernliğin Öncüleri: Şinasi - Akif Paşa - Namık Kemal - Ziya Paşa - Sadullah Paşa - Beşir Fuat - Ahmet Mithat - Samipaşazade Sezai - Tevfik Fikret'tir.
- Osmanlı İmparatorluğu'nda modernleşme hareketleri halkın değil, daha çok yönetici sınıftan kişilerin isteğiyle ortaya çıkmıştır. Batı'da ortaya çıkan Osmanlı İmparatorluğu'nu etkileyen zihniyet devriminin temelinde yatan kavramlar ve düşünce akımları şunlardır: Rönesans, Reform, Pozitivizm, Teknoloji, Bilim, Hukuk
- Yenileşme hareketleri yüzü dünyaya dönük, akılcı, iradeli bireyler yetiştirmeyi; bilime ve teknolojiye önemle eğilmeyi esas alıyordu. Bu amacın donanımlı edebi ve düşünsel anlamdaki ilk temsilcisi Şinasi'dir. Şinasi, dünyaya, topluma bir Türk Rönesansçısı gibi bakar, "aklı", "hukuk"u "medeniyet"i öne çıkarır. Mustafa Reşit Paşa için yazdığı kasideelerde yenilik düşüncelerini ortaya koyar. Bu düşünceleri Auguste Comte'un pozitivist dünya görüşünün yansımaları gibidir.
- Osmanlı toplumunun dünyaya bakışıyla modernizmin "akla uygunluk" ilkesi arasındaki karşıtlık ve bunun sonucunda çıkış yolu bulamayan aydınlarla ortaya çıkan boşluk duygusu özellikle Akif Paşa'nın divan şiirinin söz oyunlarından yararlanarak yazdığı Adem Kaside'si'nde kendini gösterir. Adem, yokluk demektir.
- Namık Kemal de iradi bir insan tipolojisi yaratmaya dönük tutumu ve katılımcı bir yönetimden yana tavır almasıyla modernliğin öncüleri arasında yer alır. Ziya Paşa da çok tutarlı olmamakla birlikte, özellikle Şiir ve İnşa adlı makalesiyle yeniliğe önemli katkılar sunmuştur.
- Sadullah Paşa, 19. Asır adlı manzumesinde Orta çağ'a özgü geleneksel dünya görüşünü eleştiri ve teknolojik gelişmesine hayranlık duyduğu Batı'nın pozitivist düşüncesini över. Eşitlik, insan hakları, bilim gibi kavramları öne çıkarır, Doğu medeniyetlerinin geri kalmışlığını ortaya koyar. İlerlemek için Batı'nın örnek alınması gerektiğini savunur.
- Fizik ve kimya bilimlerindeki mekanizmanın aynısının hayatta da mevcut olduğunu savunan, metafizik görüşleri reddeden Beşir Fuat da modernliğin öncü isimlerindedir. Beşir Fuat Batı'daki pozitivist düşünce kazanımlarını, çevirileri ve makaleleriyle Osmanlı toplumuna aktarmaya çalışmıştır. Bir nevi ansiklopedi niteliğindeki eserleriyle Ahmet Mithat, yenileşme çabalarını sosyal bir fon olarak eserlerinde kullanan Samipaşazade Sezai, toplumsal bilinçaltını imgeleriyle uyardırmaya çalışan Servet-i Fünun şairi Tevfik Fikret de modernliğin öncüleri arasında sayılabilir.
- Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla başlayan "Batılılaşma Dönemi Türk Edebiyatı'nın hazırlık dönemi" Tercüman-ı Ahval gazetesinin yayımlanmasına (1860) kadar sürer.

Tanzimat Edebiyatında Gazeteler:

- Türk edebiyatında gazete, Batı'yla ilişkilerin güçlendiği Tanzimat dönemiyle birlikte başlamıştır.
- Tanzimatçılar, halkı aydınlatmak ve onlara yol göstermek amacıyla gazete çıkarmışlardır.
- Gazetelerin yayımlanmaya başlaması makale, roman, hikâye, tiyatro gibi türlerin edebiyatımıza girmesinin önünü açmıştır.
- Takvim-i Vekayi ilk resmi gazete olarak 1831'de çıkarılır.
- Ceride-i Havadis yarı resmi (yarı özel) İngiliz Churchill tarafından 1840'ta çıkarılır.
- Tercüman-ı Ahval, ilk özel Türk gazetesi olarak 1860'ta Şinasi ve Agah Efendi ile birlikte çıkarılır.
- Tasvir-i Efkâr gazetesi, ikinci özel gazete olarak Şinasi tarafından 1862'de çıkarılır ve gazetenin başyazarlığına Namık Kemal getirilir.
- Tercüman-ı Hakikat gazetesi, Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılır.
- Namık Kemal ile Ziya Paşa yurt dışında (Londra) çıkarılan ilk gazete olan Hürriyet'i yayımlamışlardır.

- Basiret, Basiretçi Ali Efendi tarafından günlük ve siyasi olarak çıkarılmaya başlanan önemli bir gazetedir.
- İttihad, Abdullah Kamil Beyefendi tarafından çıkarılmıştır.

II. ÜNİTE: TANZİMAT DÖNEMİ EDEBİYATI (1860-1896)

- Tanzimat edebiyatının hazırlık dönemi, Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla başlar Tercüman-ı Ahval gazetesinin yayımlanmasına kadar sürer.
- Tanzimat edebiyatı 1860'ta Tercüman-ı Ahval gazetesinin yayımlanmasıyla başlar, 1896'ya kadar sürer.
- Batı'dan alınan roman, hikâye, tiyatro, eleştiri, makale gibi türler ilk kez Tanzimat döneminde kullanılmaya başlanmıştır.
- Topluluk sanatçıları Fransız Devrimi'nin etkisiyle tüm dünyaya yayılan vatan, millet, adalet, eşitlik, hürriyet gibi kavramları işlemişlerdir.
- Topluluk sanatçıları "toplum için sanat"; II. topluluk sanatçıları "sanat için sanat" anlayışıyla hareket etmişlerdir.
- Dönem sanatçıları sanatın amacını toplumu eğitmek olarak gördükleri için yalın bir dili savunmuşlar; ama bunda başarılı olamamışlardır; II. dönem sanatçılarında dilde sadeleşme amacı yoktur.
- Tanzimat edebiyatında klasisizmden etkilenmeler olmuşsa da romantizmin ağırlığı görülür; Tanzimat II. dönemde realizmden de etkilenilmiştir.
- Tanzimat edebiyatında gazete aracılığıyla edebi, sosyal ve politik alanlarda yeni düşünceler sunulmuş; makale tiyatro gibi edebi türlerin ilk örnekleri gazetelerde verilmiştir.
- Tanzimat edebiyatı sanatçıları çok yönlü sanatçılardır. Hem yazar hem şair hem devlet adamı hem de gazetecilerdir.

Tanzimat Döneminde Öğretici Metinler

- Tanzimat dönemi öğretici metinlerinde toplumsal konular işlenmiştir.
- Rönesans ve aydınlanma döneminin etkisiyle birlikte Tanzimat dönemi öğretici metinlerinde eşitlik, hürriyet, bilim, hukuk gibi kavramlar öne çıkar.
- Genellikle makale türünde eserler verilir. Bir öğretici metin olan Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi ilk makedir.
- Tanzimat dönemi öğretici metinlerinde Arapça ve Farsça sözcükler kullanılmakla birlikte süssüz, gösterişsiz, secisiz bir dil kullanılmıştır.
- Tanzimat dönemi edebiyatı öğretici metinlerinde Doğu - Batı çatışması temada, dilde, ifade biçimlerinde kendini gösterir.
- Tanzimat döneminde halkı eğitmek ve bilgilendirmek amacıyla daha çok gazeteden yararlanılmıştır, öğretici metinler de daha çok gazetelerde yayımlanmıştır.
- Türk dili tarihi alanında çalışmalar yapılmış, sözlük çalışmaları ilk defa bilimsel bir metotla düzenlenmiştir.

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)

- Tanzimat şiirinde biçimsel olarak eskiye bağlı kalınmış, içerikte yenilik yapılmıştır. Başka bir deyişle divan edebiyatı nazım şekilleri kullanılmaya devam edilmiş, özellikle kasidede bazı değişiklikler yapılmıştır.
- Batı edebiyatının etkisiyle biçimsel yenilikler yapan II. topluluk sanatçıları şiir açısından I. topluluğa göre daha yenilikçidirler.
- Divan edebiyatının "göz için kafiye" anlayışına devam edilmiştir. Dönemin sonunda Rezaizade Mahmut Ekrem "kulak için kafiye" anlayışını savunmuştur.

- Eski biçimlerle yeni konular işlenmiştir. Eskiye ve yeniye bir arada bulundurulması bakımından şiirlerde bir "ikilik" söz konusudur.
- Kaside, terki-i bent, müseddes gibi divan edebiyatı nazım şekilleri kullanılmıştır. Bu nazım şekillerini kullanmakla birlikte, şiirlerin içerikleri değişmiştir.
- Hürriyet, eşitlik, adalet, hukuk gibi yeni temaları işlenmiştir.
- Divan ve halk şiiri geleneklerinin kalıplaşmış imgeleri (mazmunlar) kullanılmamıştır.
- Şiirler Batı düşüncesiyle ve klasisizm ile romantizm akımlarıyla ilişkilidir.
- Şiirlerin başlığı içeriğe göre ("Hürriyet Kasidesi" gibi) belirlenmiştir.
- Divan şiirindeki "parça güzelliği" yerine "konu birliği" ve "bütün güzelliği" anlayışı benimsenmiştir.
- Halka yönelik şiirler yazılmıştır, divan şairleri gibi, seçkin bir kesime seslenilmemiştir.
- Ağırlıklı olarak aruz kullanılmakla birlikte heceyle de şiirler yazılmıştır.
- Divan şiirinin ağır ve sanatlı dili eleştirilmiş, sade bir dil savunulmuş; ama bu, gerçekleştirilememiştir.

Olay Çevresinde Oluşan Edebi Metinler

a) Anlatmaya Bağlı Metinler (Roman, Hikâye)

- Tanzimat'tan önce Türk edebiyatında olay çevresinde oluşan (anlatmaya ve göstermeye bağlı) edebi türler şunlardır: Halk hikâyeleri, destanlar, mesneviler, masallar ve geleneksel halk tiyatroları.
- Tanzimat'la birlikte olaya bağlı edebi metinlere şunlar da eklenmiştir: roman, hikâye ve tiyatro.
- Tanzimat döneminde roman, hikâye ve gazetelerde bölümler halinde yayımlanarak (tefrika edilerek) okura ulaştırılmıştır.
- Fransız edebiyatından çevirilerle başlayan roman türündeki gelişmeler, telif (yazarın kendi yaratımı) romanların yazılmasıyla sürmüştür.
- Tanzimat edebiyatı romanlarında Doğu-Batı çatışması ile bundan doğan yıkımlar ve tarihteki başarılar öne çıkan konulardır.
- Tanzimat edebiyatı romanları teknik olarak zayıftır, yazarlar romanın akışına müdahale eder, romanı genellikle bir öğütle bitirirler.
- Roman ve hikâyelerde toplumu eğitime amacı öne çıkar; iyiler çok iyi, kötüler çok kötüdür, iyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
- Roman türünün ilk örnekleri (Taaşuk-ı Talat ve Fitnat, İntibah, Felatun Bey ile Rakım Efendi) romantizm akımının özelliklerini taşır, ikinci dönemle birlikte realist romanlar (Sergüzeşt, Araba Sevdası) yazılmıştır.
- Roman ve hikâyelerde divan edebiyatına göre sade bir dil kullanılmıştır.
- Romanlar toplumu eğitmek için bir araç olarak görüldüğünden teknik bakımdan kusurludur.
- Romanlarda (Felatun Bey'le Rakım Efendi, İntibah, Sergüzeşt vb.) ilahi bakış açısı kullanılmıştır.

b) Göstermeye Bağlı Metinler (Tiyatro)

- Tanzimat'tan önce Türk edebiyatının geleneksel halk tiyatrosu ürünleri vardı. Karagöz, meddah, orta oyunu ve köy seyirlik oyunlarının oluşturduğu geleneksel tiyatro doğaçlamaya dayanıyordu ve genel olarak belirli bir sahnesi, dekoru yoktu. Tanzimat'la birlikte, Şair Evlenmesi'nin yayımlanmasıyla başlayan modern tiyatro ise belli bir metne dayalıdır ve bir sahnesi, dekoru ve komedi, trajedi, dram gibi türleri vardır.
- I. Toplulukta tiyatro toplumu eğitmeye bir araç olarak görülmüştür, II. toplulukta okunmak için, bireysel konuların işlendiği tiyatrolar yazılmıştır.

- Birinci dönemde genellikle görücü usulüyle evliliğin yanlışlığı (Şair Evlenmesi), çokevliliğin yanlışlığı (Eyvah), vatan sevgisi, kahramanlık (Vatan yahut Silistre), aşk dramı (Zavallı Çocuk, Akif Bey) ve tarihsel konular (Celalettin Harzemşah) işlenmiştir. İkinci dönemde ise genellikle aşk dramları (Afife Anjelik, Vuslat yahut Süreksiz Sevinç), töreler (Çok Bilen Çok Yanılır), tarihsel konular (Tezer, Tarık, İbn-i Musa) işlenmiştir.
- İlk dönem ürünleri mensur olarak yazılırken Tanzimat'ın ikinci topluluğunda yer alan Abdülhak Hamit Tarhan'ın tiyatroları manzum olarak da yazılmıştır.
- Birinci dönem yazarlarının (Şinasi, Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi) eserlerinde günlük konuşma dilinden yararlanılmış, sade bir dil vardır. İkinci dönem yazarlarının (Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan) tiyatro dili genel olarak sanatlı ve ağırdır.
- Tanzimat birinci dönemi edebiyatında Şinasi, Ahmet Mithat gibi yazarlar dilin sadeliği ve diyalogların doğallığıyla tiyatro eserlerini sahneleme tekniğine uygun yazmışlardır. Bununla birlikte Abdülhak Hamit Tarhan, tiyatrolarını okunmak için yazdığı için sahne tekniği bakımından zayıf tiyatrolar ortaya koymuştur, yine ikinci dönem yazarı Recaizade Mahmut Ekrem'in tiyatroları da sahne tekniğine uygun değildir.
- Ahmet Vefik Paşa, Moliere'den yaptığı çeviri ve uyarlamalarla tiyatroya büyük katkılarda bulunmuştur.
- Tanzimat tiyatrosunda, önce klasisizm (Şinasi, Ahmet Vefik Paşa) ve romantizm (Namık Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Abdülhak Hamit Tarhan) akımlarının etkisi görülür.

Tanzimat Dönemi Edebiyatı I. Topluluk

- Şinasi - Ziya Paşa - Namık Kemal topluluğu olarak anılır.
- Ahmet Mithat Efendi, Şemsettin Sami, Ahmet Vefik Paşa, Direktör Ali Bey, Ali Suavi, I. topluluğun diğer önemli sanatçılarıdır.

Tanzimat Dönemi I. Topluluk Sanatçıları

İBRAHİM ŞİNASİ (1826 - 1871)

- I. topluluğun öncüsüdür.
- Dilde sadeleşme hareketine öncülük etmiştir.
- Edebiyatımızda noktalama işaretini ilk kez kullanmıştır.
- Kasidelerinde içerik ve şekil bakımından yenilikler görülür.
- Eserlerinde parça güzelliği yerine bütün güzelliğine önem vermiştir.
- La Fontaine'in fabllarını manzum olarak çevirmiştir.
- Durub-ı Emsal-i Osmaniye adlı eseriyle atasözlerini bilimsel bir anlayışla derlemiştir.
- İlk tiyatro eserimiz olan Şair Evlenmesi'ni (1860) yazmıştır. Şair Evlenmesi, görücü usulü ile evliliğin yanlışlığını konu edinir.
- İlk özel gazete Tercüman-ı Ahval'i (1860) Ağâh Efendi'yle birlikte çıkarmıştır.
- İlk makale olan Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi'ni (1860) yazmıştır.
- Tasvir-i Efkâr gazetesini çıkarmıştır (1862).
- Batı'dan yaptığı şiir çevirilerini Tercüme-i Manzume'de toplamıştır.
- Klasisizmden etkilenmiştir.

Eserleri

Tiyatro: Şair Evlenmesi

Şiir: Müntehabat-ı Eş'ar

Derleme: Durub-ı Emsal-i Osmaniye

Sözlük: Kamus-ı Osmanî (tamamlayamamıştır)

Çeviri: Tercüme-i Manzume

ZİYA PAŞA (1829 - 1880)

- Şiirleri divan edebiyatı tarzındadır.
- Şiir ve İnşa adlı makalesinde halk edebiyatını; "Harabat" adlı antoloji ile divan edebiyatını övmüş, bu yüzden Namık Kemal tarafından eleştirilmiştir.
- Hece ölçüsüyle yazdığı şiirleri de vardır. Genellikle aruzu kullanmıştır.
- Bağdatlı Ruhi'ye nazire olarak yazdığı Terki-i Bent'i önemlidir.
- Şiirleriyle toplumdaki olumsuzlukları eleştirmiş ve felsefi konuları ele almıştır.
- Dönemin idarecilerine (Özellikle Ali Paşa'ya) yönelik hicivler yazmıştır (Zafername).
- Çeviriler yapmıştır.
- Toplumsal şiirlerinde hak, hürriyet, adalet, medeniyet, ahlak gibi kavramları işlemiştir.
- Namık Kemal'le birlikte yurt dışında çıkarılan ilk gazete olan "Hürriyet"i yayımlamıştır.
- Romantizm akımından etkilenmiştir.

Eserleri:

Şiir: Eş'ar-ı Ziya

Antoloji: Harabat (Antoloji, III cilt)

Tercümeleri: Rüya'nın Encamı, Endülüs Tarihi, Engizisyon Tarihi, Emil, Tartüffe...

Hiciv: Zafername (Nazım-nesir karışık)

Makale: Şiir ve İnşa

Mektup: Veraset Mektupları

Anı: Defter-i Amal

NAMIK KEMAL (1840 – 1888)

- "Vatan şairi"dir.
- Şiir, eleştiri, biyografi, roman, tarih, makale gibi farklı türlerde eserler vermiştir.
- "Toplum için sanat" anlayışındadır.
- Eserlerinde vatan, hürriyet, özgürlük, eşitlik gibi konuları işlemiştir.
- Edebiyatçı kimliği kadar fikir adamı kimliği de önemlidir.
- Dilin sadeleşmesi taraftarıdır.
- Şiirlerini, heyecanlı bir söylevci edasıyla yazmıştır.
- Hece ile şiirler de yazmıştır; ama genellikle aruzu kullanmıştır.
- Şiirlerinde hem konu hem de biçim bakımından yenilikler görülür.
- Ziya Paşa'nın eski edebiyatı övdüğü "Harabat" adlı antolojisini eleştirmek amacıyla yazdığı "Tahrib-i Harabat"la ilk eleştiri kitabı örneğini vermiştir.
- Namık Kemal, tiyatrolarında aşk dramları, vatanseverlik, fedakârlık, ahlak gibi konuları işlemiştir.
- "Vatan Makalesi" adlı önemli bir yazısı vardır.
- Tasvir-i Efkâr gazetesini Şinasi'den devralmıştır.
- Ziya Paşa ile birlikte Londra'da Hürriyet gazetesini çıkarmıştır.
- Mektupları vardır. Magosa'da yazdığı mektuplar Batılı anlamda anı türünün ilk örneği sayılmaktadır.
- Romantizmden etkilenmiştir.

Eserleri:

Romanları: İntibah, Cezmi

Tiyatroları: Vatan yahut Silistre, Gülnihal, Kara Bela, Akif Bey, Celalettin Harzemşah

Eleştirileri: Tahrib-i Harabat, Takib-i Harabat (iki eser de Ziya Paşa'nın Harabat'ına karşı yazılmıştır.), İrfan Paşa'ya Mektup, Renan Müdafanamesi

Tarih: Devr-i İstila, Kanije, Silistre Muhasarası, Osmanlı Tarihi, Büyük İslam Tarihi

Biyografi: Evrak-ı Perişan (Fatih, Yavuz Sultan ve Selahattin Eyyubi'yi anlatır.)

Anı: Magosa Mektupları

AHMET MİTHAT EFENDİ (1844 - 1912)

- Eserlerini "halk için roman anlayışıyla" yazmıştır.
- Döneminin en çok eser veren yazarıdır.
- "Yazı makinesi" olarak nitelenen yazar, roman, hikâye ve tiyatro gibi birçok türde eser vermiştir.
- Romanlarında halkı bilgilendirmek için akışı keserek ansiklopedik bilgiler vermiştir.
- Tercüman-ı Hakikat gazetesini çıkarmıştır.
- Teknik ve üslup bakımından zayıf eserler vermiştir.
- Dili sade ve anlaşılırdır.
- Hayatını kalemiyle kazanan ilk yazarımızdır.
- Servet-i Fünun aleyhine "Dekadanlar" adlı bir yazı yazmıştır. Bu yazıyla Servet-i Fünuncu gençleri anlaşılabilir şiiirler yazmakla eleştirmiştir.
- Felatun Beyle Rakım Efendi romanında yanlış batılılaşmayı eleştirmiştir. Bu romandaki Felatun Bey "Doğu"yu, Rakım Efendi "Batı"yı temsil eder.
- Romantizmden etkilenmiştir.

Eserleri:

Hikâye: *Kıssadan Hisse, Letaif-i Rivayat (25 cilt)*

Romanları: *Yeniçeriler, Hasan Mellah, Hüseyin Fellah, Felatun Beyle Rakım Efendi, Süleyman Musli, Henüz On Yedi Yaşında, Esrar-ı Cinayat, Durdane Hanım, Dünyaya İkinci Geliş, Jön Türk, Paris'te Bir Türk...*

Tiyatro: *Eyvah, Çerkez Özdenler, Çengi*

Gezi: *Avrupa'da Bir Cevelan*

Biyografi: *Beşir Fuat*

AHMET VEFİK PAŞA (1823 - 1891)

- Devlet adamı ve yazardır.
- Moliere'den yaptığı çeviri ve adaptasyonlarla tanınmıştır.
- Milliyetçilik ve Türkçülük akımlarının ilk temsilcilerindendir.
- Tiyatro tarihimizde özel bir yeri vardır, Türk tiyatrosunun kurucusu sayılmaktadır.
- Lehçe-i Osmanî adlı, Anadolu Türkçesine ait ilk sözlüğü hazırlamıştır.
- Klasisizmden etkilenmiştir.

Eserleri:

Moliere'den Tiyatro Çeviri ve Uyarlamaları: *İnfal-i Aşk, Zor Nikah, Zoraki Tabip, Tabib-i Aşk, Meraki, Azarya, Yorgaki Dandini, Savruk, Kocalar Mektebi, Kadınlar Mektebi*

Sözlük: *Lehçe-i Osmanî*

Tarih: *Şecere-i Türk Çevirisi (Ebulgazi Bahadır Han'ın bu önemli eserini Türkiye Türkçesi'ne çevirmiştir.)*

ŞEMSETTİN SAMİ (1850 - 1904)

- İlk yerli roman olan *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*'ı yazmıştır.
- Diğer önemli eserleri *Kamus-ı Türkî, Kamus-ı Alam ve Orhun Kitabeleri Çevirisi*'dir.

DİREKTÖR ALİ BEY (1844 - 1899)

- Tiyatro alanındaki çalışmalarıyla ve özellikle *Ayyar Hamza* adlı uyarlamasıyla tanınır.
- Diğer önemli eserleri: *Kokona Yatıyor (tiyatro), Seyahat Jurnalı (Batılı anlamda ilk günlüktür.)*

ALİ SUAVİ (1839 - 1878)

- Muhbir gazetesindeki yazılarında sade bir dil kullanarak Tanzimat dönemindeki dilde Türkçülük hareketine öncülük etmiştir.
- Milliyetçilik düşüncesinin kökleşmesine çalışmıştır.
- "*Hive Hanlığı*" adlı eserinde milliyetçi yönü öne çıkar.
- "*Kamusü'l-Ulum ve'l-Maarif*" (Bilim ve Kültür Sözlüğü) adlı bir ansiklopedisi de vardır.

Tanzimat Dönemi Edebiyatı II. Topluluk

- R. M. Ekrem, A. H. Tarhan, S. Sezai topluluğu olarak anılır.
- Nabizade Nazım ve Muallim Naci topluluğun diğer önemli isimleridir.
- Birinci topluluktan farklı yönleri şunlardır:
  - "Sanat için sanat" anlayışını savunmuşlardır.
  - Batı'ya daha yakın ve daha yenilikçilerdir.
  - Kişisel konulara çokça yer vermişlerdir.
  - Bu dönemde romantizmden realizme geçilmiştir.

ABDÜLHAK HAMİT (TARHAN) (1852 - 1937)

- "Şair-i Azam" olarak tanınmıştır.
- Tanzimat'ın I. dönemiyle başlayan yenileşme hareketindeki asıl başarıyı şiiirleriyle sağlamıştır.
- Ölümü ve metafizik konuları ele alan felsefi şiiirler yazmıştır.
- Aşk, doğa, vatan sevgisi de işlediği konulardandır.
- Sanat için sanat, anlayışındadır.
- Aruzun yanında heceyi de kullanmıştır.
- Şiiirlerinde tezata yer vermiştir.
- Şiiirlerinde şaşırtmacadan da yararlanmıştır.
- İlk pastoral şiiirimiz olan Sahra'yı yazmıştır.
- Süslü ve sanatlı bir dili vardır; dil kurallarını fazla zorlamıştır.
- Romantizmin etkisindedir.
- Tiyatro eserleri sahne tekniğine uygun değildir, okunmak için yazılmıştır.
- Hece veya aruzu kullanarak manzum olarak kaleme aldığı tiyatroları vardır. Bazıları mensur olarak kaleme alınmıştır.
- Tiyatrolarında tarihsel ve hayali konuları işlemiştir.

Eserleri:

Şiiir: *Sahra, Divaneliklerim yahut Belde, Makber, Ölü, Bunlar Odur, Hacle, Baladan Bir Ses...*

Tiyatro: *Macera-yı Aşk, Sabr-ü Sebat, İçli Kız, Duhter-i Hindu, Nesteren, Eşber, Tezer, Finten, İbn-i Musa, İlhan, Turhan yahut Endülü'sün Fethi...*

SAMİ PAŞAZADE SEZAI (1860 - 1936)

- Tanzimat edebiyatının realist yazarlarındandır.
- İngiliz ve Fransız Edebiyatını iyi tanıyan bir yazardır.
- Esir kız Dilber'in maceralarını anlattığı "Sergüzeşt" (1889) romanıyla tanınır; bu romanda kölelik düzenini eleştirmiştir.
- Sergüzeşt (macera anlamına gelmektedir), romantizmden realizme geçiş özellikleri taşır.
- Toplumsal sorunları işlemiştir.
- Dönemine göre sade bir dil kullanmıştır.
- Gerçekçi yazarlardandır.

Eserleri:

Roman: *Sergüzeşt*

Hikâye: *Küçük Şeyler (Batılı anlamda ilk öyküler.)*

Gezi-sohbet: *Rumuzü'l-Edebi*

Tiyatro: *Şir*

RECAİZADE MAHMUT EKREM (1847 - 1914)

- "Üstat" olarak bilinir.
- II. Topluluğun önder nitelikli üyesidir.
- Şiiir, hikâye, roman, tiyatro, eleştiri türlerinde eserler vermiştir.
- "Her güzel şey şiiirin konusu olabilir." görüşüyle Türk şiiirinin konusunu genişletmiştir.
- "Sanat sanat içindir." anlayışına bağlıdır.
- İlk realist roman olan Araba Sevdası'nda "Bihruz Bey" karakterinden hareketle yanlış Batılılaşmayı eleştirmiştir.

- Muallim Naci'yle eski-yeni edebiyat tartışmalarına girmiş; yeni edebiyatı ve "kulak için kafiye" anlayışını savunmuştur.
- Tartışmalar sırasında etrafında toplanan gençler üzerinde etkili olan yazar, Servet-i Fünun'un hazırlayıcısı olmuştur.
- Şiirlerinde romantiktir.
- Romanlarında realizmin etkisindedir.
- Talim-i Edebiyat adlı edebiyat bilgilerini içeren bir ders kitabı yazmıştır.

Eserleri:

Şiir: *Nağme-i Seher, Yedigâr-ı Şebab, Pejmürde, Nijad Ekrem (Ölen oğlu için yazmıştır), Zemzeme (III Cilt)*

Tiyatro: *Afife Anjelik, Vuslat yahut Süreksiz Sevinç, Çok Bilen Çok Yanılır, Atala*

Roman: *Araba Sevdası (ilk realist romandır.)*

Hikâye: *Şemsa, Muhsin Bey*

Eleştiri: *Takdir-i Elhan (Muallim Naci ile kavgaları, kafiye konusu)*

MUALLİM NACİ (1850 - 1893)

- Tanzimat edebiyatında divan edebiyatı alışkanlıklarını savunan ve sürdüren bir yazardır.
- "Kafiye, göz içindir." anlayışını savunmuş ve Recaizade Mahmut Ekrem'le tartışmıştır.
- Sade bir dille ve hece ölçüsüyle yazdığı şiirleri de vardır.

Eserleri:

Şiir: *Ateşpare, Fûruzan, Şerare*

Eleştiri: *Muallim, Demdeme*

Anı: *Ömer'in Çocukluğu*

Sözlük: *Istilahat-ı Edebiye, Lügat-i Naci*

NABİZADE NAZİM (1862 - 1893)

- Realist, natüralist özellikler taşıyan bir yazardır.
- İlk köy romanı olan *Karabibik'i* (1890) yazmıştır.
- *Zehra* adlı realist-natüralist romanı edebiyatımızda ilk psikolojik roman denemesi ve ilk tezli romandır.

III. ÜNİTE: SERVET-İ FÜNUN (EDEBİYAT-I CEDİDE) (1896-1901) ve FECR-İ ÂTİ TOPLULUĞU (1909-1912)

- Batı etkisindeki Türk edebiyatının kısa, ama etkili dönemidir.
- Servet-i Fünun kuşağı, Tanzimat'ın birinci dönemin toplumcu sanatçılarından çok Tanzimat'ın sanatta estetiği ön plana alan ikinci dönem sanatçılarından hazırladığı bir edebî zevk ortamı içinde büyümüşlerdir. Topluluğun alt yapısını Tanzimat sanatçılarından Recaizade Mahmut Ekrem hazırlamıştır.
- Tanzimat dönemi edebiyatçıları, Doğu kültürü içinde yetişip Batı kültürünü sonradan tanıırken Servet-i Fünuncular Batı kültürü içinde yetişmiştir.
- Servet-i Fünun (Fenlerin Serveti) dergisi 1891 yılında Ahmet İhsan Tokgöz tarafından çıkarılmaya başlanır.
- 1896 yılında Hasan Asaf adlı bir genç Malumat dergisinde Burhan-ı Kudret adlı bir şiir yayımlar. Şiirdeki "Zerre-i nurundan iken muktebes/ Mihr ü mehe bakmak abes" beytindeki "muktebes"le "abes" sözcükleri arasında kafiye yapılması tartışmalara yol açar. Çünkü eski şiire göre kafiye olacak seslerin aynı harfle yazılması gerekiyordu. Oysa bu şiirde muktebes sözcüğündeki "s" Arap alfabesindeki "sin" harfiyle, abes sözcüğündeki "s" ise Arap alfabesindeki "peltek se" ile bitmekteydi. Hasan Asaf ise eleştirileri Recaizade Mahmut Ekrem'in "Şiir göz için değil kulak içindir." sözüyle yanıtlamıştır. Bu tartışma bir bakıma "eski - yeni" çatışmasında bardağı taşıran son damla olmuştur. Bunun üzerine yenilik taraftarı genç şairler Recaizade Mahmut Ekrem'in yanında Servet-i

Fünun dergisinde toplanır. 1896'da Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet İhsan'ı, dergiyi edebiyat dergisi yapmaya ikna eder ve derginin başına Tevfik Fikret getirilir.

- Servet-i Fünun dönemi edebiyatçıları Servet-i Fünun dergisi etrafında toplanmışlardır.
- Servet-i Fünun, II. Abdülhamit yönetiminin baskısı (istibdat) altında gelişmiş bir edebiyattır; karamsarlık, umutsuzluk, bunalım, bu döneme hâkimdir.
- Sanat için sanat anlayışı döneme egemendir.
- Servet-i Fünuncuların Fransızca başta olmak üzere Batı dillerini bilmeleri Batı edebiyatıyla güçlü bir bağ kurmalarını kolaylaştırmıştır.
- Servet-i Fünun edebiyatçıları etkinliklerini Tevfik Fikret başkanlığında gerçekleştirmişlerdir. Servet-i Fünuncular eserlerinde toplumsal faydayı değil estetik zevki öne çıkarmışlardır.
- Bu dönem, gazetecilikten dergiciliğe geçilen bir dönemdir. Tanzimat'ın hedef olarak benimsediği dilde sadeleşme unutulmuş, tersine daha da sanatlı, ağır bir dil kullanılmıştır.
- Hüseyin Cahit Yalçın'ın Servet-i Fünun'da yayımlanan "Edebiyat ve Hukuk" adlı makalesinden dolayı, Servet-i Fünun dergisi kapatılır ve topluluk dağılır.

Servet-i Fünun Döneminde Öğretici Metinler

- Bu dönemde Tanzimat dönemindeki öğretici metinler gibi sosyal, siyasi konular değil; bireysel ve edebî konular işlenmiştir.
- Servet-i Fünun dönemi öğretici metinleri gezi yazısı, eleştiri ve anı türünde yoğunlaşmıştır.
- Servet-i Fünun döneminde eleştiri türündeki yazılar çoğunlukla Servet-i Fünun'a dönük eleştirileri (anlaşıl-mazlık, Batı taklitçiliği vb.) yanıtlama ve topluluğun edebiyat anlayışını ortaya koyma amacı taşır.
- Ahmet Şuayp, Servet-i Fünun döneminde eleştiri türündeki yazılarıyla tanınır.

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)

- Şiirde konu ve biçim yönünden büyük yenilikler yapılmıştır.
- Heceyle denemeler olmakla birlikte ağırlıklı olarak aruz vezni kullanılmıştır.
- Servet-i Fünun şiirinde resim sanatından etkilenilmiştir.
- Sanat sanat içindir anlayışına uygun bireysel şiirler yazılmıştır.
- Sadece Tevfik Fikret bireysel şiirler yazdığı ilk döneminden sonra toplumcu şiirler yazmıştır.
- Şiirlerde aşk ve doğa gibi bireysel konular işlenmiş, sıfatlara ve doğa tasvirlerine bolca yer verilmiştir.
- Tanzimat sanatçılarından olan R. M. Ekrem'in "Güzel olan her şey şiirin konusu olabilir." anlayışıyla hareket edilmiştir.
- Kulak için kafiye anlayışı benimsenmiştir.
- Şiirde musikiye, şekil kusursuzluğuna önem verilmiştir.
- Aruz Türkçeye uydurulmaya çalışılmıştır.
- Aruz kalıpları konuya göre seçilmiş, bir şiirde birden fazla aruz kalıbı kullanılabilmiştir.
- Sone ve terza-rima gibi Batı'dan alınan nazım şekilleri ilk kez bu dönemde kullanılmıştır.
- Serbest müstezat, Servet-i Fünun şiirinde çokça kullanılmıştır.
- Arapça ve Farsçadan, daha önce kullanılmamış sözcükleri kullanmayı bir hüner olarak görmüşlerdir.
- Divan ve Tanzimat'tan farklı yeni imgeler (beyaz titreyiş, anılarımın gecesi vb.) kullanmışlardır.
- Süslü, sanatlı bir dil vardır.
- Anlam bir mısradan değil diğer mısradan tamamlanmış, şiirin bütünlüğüne önem verilmiştir.
- Şiirde sembolizm ve parnasizmin etkisi vardır.

- Nazım nesre yaklaştırılmıştır, manzum hikâyeler yazılmıştır.
- Bu dönemde, mensur şiir örnekleri verilmeye başlanmıştır.

Olay Çevresinde Oluşan Edebi Metinler

a) Anlatmaya Bağlı Metinler (Roman, Hikâye)

- Roman ve hikâyede teknik bakımdan Batı seviyesine bu dönemde ulaşılmıştır.
- Konu ve karakter seçimine dikkat edilmiş, psikolojik tahlillere yer verilmiştir.
- Roman ve hikâyelerde bireysel konular işlenmiştir: Aşk, dram, hayal kırıklıkları, aile içi ilişkiler...
- Çevre tasvirlerinde ayrıntılara girilmiş, mekân olarak İstanbul dışına çıkılmamıştır.
- Kahramanlar eğitilmiş, aydın, zengin, konaklarda yaşayan kişilerden seçilmiş, ait oldukları sınıfa göre konuşturulmuştur.
- Roman ve hikâyelerde Arapça ve Farsçanın ağırlıkta olduğu süslü, söz diziminde değişikliklere gidilen uzun ve kesik cümlelerin kullanıldığı bir dil söz konusudur.
- Roman ve hikâyede realizm ve natüralizm akımlarından etkilenilmiştir.
- Hikâyeler Maupassant tarzına (olay hikâyesi) uygundur.
- Bu dönemde durum hikâyesi yazılmamıştır.
- Teknik bakımdan başarılı ve olgun hikâyeler yazılmıştır.
- Hikâyelerde mekân tasvirleri gerçeklik duygusu uyandırır.
- Romanlarda gözlem önemli bir yer tutar.
- Romanların süslü ve ağır bir dili vardır.
- Romanlara konu olan olaylar İstanbul'da geçer.

b) Göstermeye Bağlı Metinler (Tiyatro)

- Tiyatro türünde dönemin baskısı nedeniyle hemen hiçbir gelişme gösterilmemiştir.
- Sadece Hüseyin Suat, dönemin tiyatro yazarı olarak öne çıkmıştır.

Servet-i Fünun Dönemi Sanatçıları

TEVFİK FİKRET (1867 - 1915)

- Önceleri sanat için sanat, sonraları toplum için sanat anlayışını savunmuş ve buna uygun eserler vermiştir.
- Toplumsal ve siyasal ortamı Han-ı Yağma, 95'e Doğru, Balıkçılar, Haluk'un Bayramı, Hasta Çocuk, Tarih-i Kadim, Millet Şarkısı, Promete, Nesrin, Sis gibi şiirleriyle eleştirmiştir.
- Karamsarlığı ve iç dünyasındaki çalkantıları şiirlerinde öne çıkarmıştır.
- Serbest müstezatı şiirlerinde başarıyla kullanmıştır.
- Aruzla Türkçeyi, şiirle düz yazıyı başarıyla kaynaştırmayı bilmiştir.
- Beyit ve mısra bütünlüğünü kırmış, anlamı birkaç dizeye yaymıştır.
- Nazmı nesre başarıyla yaklaştırmış, manzum hikâyeler yazmıştır.
- Şiirlerinde noktalama işaretlerine, biçimsel mükemmelliğe, tasvire önem vermiştir.
- "Yağmur" şiirinde olduğu gibi şiirin içeriğine uygun aruz kalıplarını seçip kullanmıştır.
- Şiirlerinde parnasizmden etkilenmiştir.

Eserleri:

Şiir: *Rûbab-ı Şikeste, Rûbabın Cevabı, Haluk'un Defteri, Şermin (Hece ölçüsüyle yazdığı çocuk şiirleri)*

CENAP ŞAHABETTİN (1870 - 1935)

- "Sanat için sanat" anlayışıyla eserler vermiştir.
- Parnasizmin ilk örneklerini vermiştir.
- Şiirlerinde müziğe önem vermiş ve sembolizmin öncüsü olmuştur.
- Arapça ve Farsça sözcüklerle, özgün imgelerle yüklü ağır bir dili vardır.
- Şiirlerinin konusunu daha çok "doğa"dan almıştır. Elhan-ı Şita adlı şiiriyle tanınır.
- Cenap Şahabettin, şiirlerini Evrak-ı Leyal adı altında toplamak istemişse de bu gerçekleşmemiştir.
- Günümüzde onun bu isteğine uygun olarak şiirleri Evrak-ı Leyal başlığı altında bir araya getirilmiştir.

Eserleri:

Şiir: *Evrak-ı Leyal*

Düz yazıları: *Evrak-ı Eyyam, Nesr-i Harp, Nesr-i Sulh (makaleler, düz yazılar)*

Gezi: *Hac Yolunda, Avrupa Mektupları, Suriye Mektupları*

Özdeyiş: *Tiryaki Sözler*

Tiyatro: *Yalan, Körebe, Küçük Beyler*

HALİT ZİYA UŞAKLIGİL (1866 - 1945)

- Türk edebiyatında Batı tarzında eser veren ilk büyük romancıdır.
- Servet-i Fünun döneminin en güçlü yazarıdır.
- Realist ve natüralist yazarlardan etkilenmiştir.
- Eserlerinde geniş tasvirler ve psikolojik tahlillere yer vermiştir.
- Hikâyelerinde Maupassant tarzı hâkimdir.
- Romanlarında İstanbul'daki eğitilmiş ve zengin kesimi konu almış, hikâyelerinde ise halkın arasına girmeye çalışmıştır.
- Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamaları kullandığı ağır bir dili vardır. (Sağlığında eserlerini yine kendisi sadeleştirmiştir.)
- Mai ve Siyah'ta Ahmet Cemil tipinden hareketle Servet-i Fünun kuşağının ideallerini, beklentilerini, hayal kırıklıklarını anlatmıştır.
- Aşk-ı Memnu'da bir Türk aile yapısını ayrıntılı olarak incelemiş ve alafrağa özentisini eleştirmiştir.
- Türk edebiyatında "mensur şiir" in ilk örneklerini vermiştir.

Eserleri:

Roman: *Sefile, Nemide, Bir Ölünün Hatıra Defteri, Ferdi ve Şürekâsı, Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu, Kırık Hayatlar*

Hikâye: *Bir Şi'r-i Hayal, Bir Yazın Tarihi, Solgun Demet, Hepsinden Acı, Aşka Dair, Onu Beklerken, İhtiyar Dost, Kadın Pençesi, İzmir Hikâyeleri. (Ali'nin Arabası adlı hikâyesinde Anadolu'ya yönelir.)*

Oyun: *Kâbus, Fûruzan, Fare*

Anı: *Kırk Yıl, Saray ve Ötesi, Bir Acı Hikâye*

Deneme: *Sanata Dair*

Mensur şiir: *Mensur Şiirler, Mezardan Sesler*

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN (1874 -1957)

- Roman ve hikâyeci olarak ün kazanmış; sonraları siyasi yazarlığa geçmiştir.
- Roman ve hikâyelerinde şairane ve süslü bir üslup kullanmıştır.
- Eski-yeni tartışmalarında yeni edebiyatın başta gelen savunucularından olmuştur.
- "Edebiyat ve Hukuk" makalesinden dolayı Servet-i Fünun dergisi kapatılmıştır.

Eserleri:

Hikâye: *Hayat-ı Muhayyel*

Roman: *Hayal içinde*

Eleştiri: *Kavgalarım*

Anı: *Edebi Hatıralar (Edebiyat Anıları), Siyasal Anılar*

MEHMET RAUF (1875 - 1931)

- İlk psikolojik romanımız olan Eylül'ün yazarıdır.
- Kahramanların iç konuşmalarına ilk kez Mehmet Rauf yer vermiştir.

Eserleri:

Roman: *Eylül, Ferda-yı Garam, Genç Kız Kalbi*

Hikâye: *Son Emel, Bir Aşkın Tarihi, Üç Hikâye*

Mensur Şiir: *Siyah İnciler*

AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU (1860 - 1927)

- Servet-i Fünun dergisinde sanatlı, ağır bir dille yazdığı hikâyelerle Servet-i Fünun topluluğu içinde yer almıştır.
- Hikâyeleri Maupassant tarzına (olay hikâyeciliği) uygundur.
- Türkçülük ve Yeni Lisan akımını benimsedikten, Türk Yurdu, Türk Derneği dergilerine geçtikten sonra milli konularda sade bir dille hikâyeler yazmıştır.

Eserleri:

Hikâye: *Haristan ve Gülistan, Çağlayanlar*

Roman: *Gönül Hanım*

SÜLEYMAN NAZİF (1870 - 1927)

- İlk şiirlerinde Namık Kemal başta olmak üzere Tanzimat şairlerinden etkilenmiştir.
- Makale, şiir, mensur şiir, mektup gibi türlerde eserler vermiştir.
- Nesirlerinde ahenk kaygısıyla yabancı sözcük ve tamlamalardan yararlanmıştı.

Eserleri:

Şiir: *Gizli Figanlar, Fırak-ı Irak, Malta Geceleri (nazım - nesir karışık)*

Servet-i Fünun Döneminin Diğer Sanatçıları:

Süleyman Nesip, Hüseyin Siret, Ali Ekrem Bolayır, Hüseyin Suat, İsmail Safa Özler, Ahmet Şuayp, Faik Ali Ozansoy

FECCR-İ ATİ EDEBİYATI (1909 - 1912)

- 1909'da Hilal gazetesi matbaasında toplanan genç sanatçılar Fecr-i Ati'yi (Geleceğin Şafağı) kurarlar. Bu gençler arasında şu isimler vardır: Yakup Kadri, Fuat Köprülü, Ahmet Haşim, Aka Gündüz, Ali Canip, Celal Sahir, Refik Halit, Şahabettin Süleyman, Tahsin Nahit.
- Servet-i Fünun dergisinde 1910'da bir bildiri yayımlayarak kendilerini kamuoyuna duyuran bir edebiyat topluluğudur.
- Edebiyatımızda bildiri (beyanname, manifesto) yayımlayan ilk topluluktur, daha sonra Yedi Meşaleciler ve Garipçiler de bildiri yayımlamışlardır.
- Topluluk üyeleri edebiyatta yenilikler yapma amacını taşımışlardır.
- Fecr-i Aticiler "Sanat şahsi ve muhteremdir." görüşünü savunmuşlardır.
- Fecr-i Aticiler, Servet-i Fünun edebiyatının devamı olmaktan kurtulamamışlardır.
- Topluluk üyeleri şiirde sembolizm, parnasizm ile empresyonizmden; roman ve hikâyede realizm ile natüralizmden etkilenmişlerdir.
- Aruz ölçüsüyle aşk ve doğa konulu şiirler yazılmıştır.
- Serbest müstezat kullanılmıştır.
- Arapça ve Farsçanın etkisinde ağır bir dil söz konusudur.

- Fecr-i Ati bir bakıma Servet-i Fünun'la Milli Edebiyat arasında bir köprü işlevi görmüştür.
- Sanatçılar, Fransız sembolizmiyle daha sıkı bağlar kurmuşlardır.
- Tiyatro türüne pek önem vermemişlerdir.
- Batı'yla sanat bakımından daha güçlü ilişkiler kurmayı, halkın sanat kültürünü geliştirmek için halka konferanslar vermeyi, sanatı ileriye taşımayı amaçlamışlar; ama kısa sürede dağılan etkisiz bir topluluk olmuşlardır.
- Fecr-i Aticilerin çoğu Milli Edebiyat akımına katılmış; bu dönem bir tek Ahmet Haşim'le anılır olmuştur.

Fecr-i Ati Dönemi Sanatçıları

AHMET HAŞİM (1884 - 1933)

- 1909'da Fecr-i Aticilere katılmıştır.
- Fecr-i Ati topluluğu dağıldıktan sonra da yoluna devam etmiştir.
- Fecr-i Ati topluluğunun ve modern Türk şiirinin en önemli şairlerindedir.
- "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" başlığı altında şiir anlayışını açıklamıştır.
- Saf şiir anlayışına bağlı kalmıştır.
- Şiirde konudan çok, söyleyişi önemser.
- Gerçek şiir ona göre herkesin kendisine göre yorumlayabileceği şiirdir.
- Şiiri duyulmak için yazılan sözden çok musikiye yakın bir tür olarak görür.
- Önceleri Arapça ve Farsçayla yüklü bir dili varken, zamanla Türkçe ağırlıklı bir dile yönelir.
- Şiirlerinde aşk ve doğa, çocukluk anıları, gerçek hayattan kaçış konuları egemendir.
- Güneşin doğuşu ve batışı, göl, kızıl renkler, akşam onun şiirlerinde sıkça yer bulur.
- Bütün şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmıştır.
- Sembolizmden ve empresyonizmden etkilenmiştir.
- "Sanat için sanat" anlayışına bağlıdır.
- Fıkra, sohbet gezi yazısı türlerinde de önemli eserler vermiştir.

Eserleri:

Şiir: *Piyale, Göl Saatleri*

Sohbet: *Gurabahane-i Lakkakan (Fıkra özelliği de gösterir)*

Fıkra: *Bize Göre (Bu kitaptaki bazı metinler deneme türü içerisinde değerlendirilmektedir.)*

Gezi yazısı: *Frankfurt Seyahatnamesi*

TAHSİN NAHİT (1887 - 1919)

- Fecr-i Ati topluluğu şairi ve oyun yazarıdır.
- Bireysel konulu şiirler yazmıştır.
- Şiirleri sanat gücü bakımından çok güçlü değildir.
- Şiirleri Ahmet Haşim etkisindedir.
- Tiyatro oyunları da yazmıştır.

Eserleri:

Şiir: *Ruh-i Bikayd*

Tiyatro: *Hicranlar, Jön Türk, Firar, Kırık Mahfaza*

DÖNEMİN BAĞIMSIZ SANATÇILARI

Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati döneminde yazdıkları halde bu topluluklara katılmayan sanatçılardır.

AHMET RASİM (1864 - 1932)

- Fıkra, makale ve anılarıyla tanınır.
- Çocukluğunu, basın hayatını, İstanbul'un günlük yaşantılarını başarılı bir üslupla anlatmıştır.

Eserleri:

Fıkra: *Eşkâl-i Zaman, Şehir Mektupları*

Anı: *Gecelerim, Falaka, Gülüp Ağladıklarım*

Roman: *Hamamcı Ülfet*

Söyleşi: *Ramazan Sohbetleri, Muharrir Bu Ya*

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR (1864 - 1944)

- Servet-i Fünuncuların etkili olduğu bir dönemde bu topluluğa girmemiştir.
- Ahmet Mithat Efendi'nin "halk için roman" anlayışına uygun eserler vermiştir.
- İlk romanı "Şık" ile tanınmış ve sevilmiştir.
- Halkın diliyle (Özellikle mahalle kadınlarının dili) ve mizahi bir üslupla halkı aydınlatici romanlar yazmıştır.
- Romanlarında İstanbul halkının ört, adet, gelenek ve göreneklerini ve yaşayışını yansıtmıştır.
- Romanlarındaki kahramanlarını yetiştikleri ortamın diliyle konuşturur, sosyal çevresiyle birlikte anlatır.
- Alafranga yaşama özenen züppe tipleri, şöhret meraklılarını, batıl inançlara düşkün insanları mizahi bir üslupla eleştirmiştir.
- Natüralizmden etkilenmiştir.

Eserleri:

Roman: *Şık, Şıpsavdi, İffet, Mürebbiye, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Nimetşinas, Metres, Ben Deli Miyim?, Mutallaka, Kaynanam Nasıl Kudurdu, Evlere Şenlik, Utanmaz Adam, Mezarından Kalkan Şehit*

Hikâyeleri: *Kadınlar Vaizi, Namusla Açlık Meselesi, İki Hödüğün Seyahati, Melek Sanmıştım Şeytanı, Meyhanede Hanımlar, Gönül Ticareti*

Tiyatro: *Hazan Bülbülü, Kadın Erkekleşince*

IV. ÜNİTE: MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ (1911 - 1923)

Milli Edebiyatın Oluşumu ve Genel Özellikleri

- Genç Kalemler dergisinin 1911'de Selanik'te yayımlanmaya başlanması, Tanzimat edebiyatında ilk işaretleri görülen Türkçülük hareketlerini de hızlandırmıştır.
- Ömer Seyfettin'in Genç Kalemler'in ilk sayısında yayımladığı Yeni Lisan makalesiyle "sade Türkçe" bir dava olarak ilk kez bu dergide ele alınmış olur.
- Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem, Ziya Gökalp "Yeni Lisan" makalesi etrafında doğan yeni hareketin öncüleri olurlar.
- Milli Edebiyat döneminde birçok dergi yayımlanmıştır: 1911'de yayımlanan Genç Kalemler, Halit Fahri'nin yönettiği Şair (1919), Mustafa Nihat'ın çıkardığı Dergâh (1921) dergileri "Milli Edebiyat" hareketinin daha çok sanat ve edebiyat yönüne ağırlık vermişlerdir. Milliyetçiliği ideolojik yönden ele alan dergiler ise, Türk 'Derneği (1911), Türk Yurdu (1912) ve Yeni Mecmua (1917)'dir.
- Genç Kalemler'in ardından çıkan Türk Yurdu ve Yeni Mecmua gibi dergiler, Ziya Gökalp'in sosyolojik çalışmaları, Halide Edip'in Yeni Turan romanı, Türkçülük akımının gelişmesini, edebiyat ortamının değişmesini ve Milli Edebiyat Akımı'nın doğuşunu sağlar.
- Batı taklitçiliğinden kaçınarak, milli konulara yönelme, yeni ve milli bir edebiyat ortaya koyma amacı güdülmüştür.
- Türk kültürü ve tarihi el değmemiş bir hazine olarak kabul edilmiştir.
- Dil birliğini, ulus-devlet anlayışının temeli olarak gören Milli Edebiyatçılar Türkçeyi bilim ve sanat dili haline getirme, dil bilinci yoluyla milli bilinç oluşturma, halk kültürüne yönelme ve halkı eğitime gibi amaçlarına ulaşmak için dilde sadeleşmeye gitmişlerdir.
- Sade bir dili savunmuşlar, dilde karşılığı bulunan ve dilimize fazla oturmayan Arapça ve Farsça sözcükler kullanılmamıştır.

- "Toplum için sanat" anlayışı çerçevesinde eserler ortaya konmuştur.
- Halkın yaşamı ve sorunlarının yanı sıra bireysel konular da işlenmiştir.
- Mizahi üslup önemsenmiş, mizah ve hiciv türünde eserler de verilmiştir.

Milli Edebiyat Döneminde Öğretici Metinler

- Milli Edebiyat döneminin öğretici metinlerinde sosyal ve siyasi şartlar dolayısıyla dil, siyaset konuları, milliyetçi, tarihi ve bilimsel konular işlenmiştir.
- Öğretici metinlerde; Servet-i Fünun dönemi gibi ağır ve süslü bir dil değil, yalın ve doğal bir dil kullanılmıştır.
- Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem, Mehmet Fuat Köprülü, Halide Edip Adivar, Yusuf Akçura, Yahya Kemal gibi isimler öğretici metinler (fıkra, makale, sohbet, anı vb. kaleme almışlardır.
- Öğretici metinlerde Ziya Gökalp, İslamiyet öncesi; Yahya Kemal, İslamiyet sonrası Türk tarihini ve kültürünü ön plana çıkarmıştır.

Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)

- Toplum için sanat anlayışına uygun "sade dil ve hece ölçüsüyle" milliyetçi şiirler yazılmıştır.
- Şiir dili olarak İstanbul Türkçesi esas alınmış ve şiirler sade bir Türkçeye yazılmıştır.
- Halk şiiri kaynak olarak benimsenmiş ve hece ölçüsü kullanılmıştır.
- Milli kültür ve milli tarihle ilgili konular ele alınmıştır.
- İmgelere çok başvurulmamış, kullanılan imgelerin ise kolay anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir.
- "Türkçeye, Türk dil bilgisi hâkim olacaktır." görüşü savunulmuştur.
- Tam ve zengin uyağın yanında yarım uyak da kullanılmıştır.
- Duygudan ziyade fikir ön plandadır.
- Eserler didaktiktir.
- Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul gibi şairlerin "sade dil ve hece ölçüsüyle" yazdıkları milliyetçi şiirlerin dışında 1911 - 1923 yılları arasında yaşayan şairler "saf (öz) şiir"ler (Ahmet Haşim, Yahya Kemal) ve manzum hikâyeler (Mehmet Akif) de yazmışlardır.
- Saf (öz) şiirde "her şeyden önce güzel şiirler yazmak" amacı vardır. Sese, musikiye, söyleyiş ve şekil mükemmelliğine önem verilir. Bundan dolayı şiirdeki sözcükler değiştirilemez veya atlamaz. Bireysel temalar (aşk, gurbet, ölüm vb.) işlenir. Daha çok sembolist şairlerden etkilendirilmiştir.
- Manzum hikâyelerde toplumsal sorunlar işlenmiş, halkın yaşayışı ve değerleri anlatılmıştır. Günlük konuşma diline ve halk söyleyişlerine, deyim ve atasözlerine yer verilmiştir. Manzum hikâyeler, belli bir olaya dayalı şiirlerdir. Bu şiirlerde aruz ölçüsü kullanılmıştır. Tür özellikleri bakımından mesneviyle benzerlik gösterir.

Olay Çevresinde Oluşan Edebi Metinler

a) Anlatmaya Bağlı Metinler (Roman, Hikâye)

- Roman ve hikâyede toplumsal, milli konulara realist bir bakışla yer verilmiştir.
- Türkçe karşılığı olan Arapça ve Farsça sözcükler kullanılmamıştır.
- Roman ve hikâyelerde sade ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır.
- İstanbul Türkçesi kullanılmıştır.
- Bu dönemle birlikte hikâye ve romanlarda İstanbul dışına çıkmış ve Anadolu anlatılmıştır.
- "Yurt" ve "köy" sorunlarına yönelim başlamıştır. Köy ve taşra insanının yaşayışını anlatan ilk başarılı örnekler,

Reşat Nuri'nin "Çalıkuşu", Ebubekir Hazım'ın "Küçük Paşa" adlı yapıtı bu dönemde verilmiştir.

- Anadolu'nun edebiyata girmesiyle birlikte "memleket edebiyatı" da başlamıştır.
- Arapça ve Farsça tamlamalardan kaçınılmıştır.
- Maupassant tarzı (olay hikâyesi) hikâyeler yazılmıştır.
- Hikâyelerde gözlem öne çıkmıştır.

b) Göstermeye Bağlı Metinler (Tiyatro)

- Tiyatroda bu dönemle birlikte canlanmalar görülür.
- Özel ve resmi tiyatrolar kurulmuştur.
- Tiyatro eğitimi verilen Darülbeydi'nin yanında Türk operasının temelini kurmak amacıyla Darülelhan adı ile müzik bölümü açılmıştır.
- Bu dönemde tamamen Batılı bir tiyatro anlayışının temelleri atılmıştır.
- Doğal ve sade bir dil ve üslup kullanılmıştır.
- Bu dönemde İbnürrefik Ahmet Nuri Sekizinci ve Musahipzade Celal sadece tiyatro eserleri vermişlerdir.

Milli Mücadele Dönemi Türk Edebiyatı

- Kurtuluş Savaşı'nı anlatan ve bu savaşa yazdıklarıyla katılan sanatçıların eserleriyle oluşan Milli Mücadele Dönemi Türk Edebiyatı, dil ve sanat görüşü bakımından Milli Edebiyat döneminin devamı niteliğindedir.
- Cumhuriyet Sonrası Türk Edebiyatının alt yapısını oluşturan Milli Mücadele Dönemi Türk Edebiyatında vatan, bağımsızlık, Türk tarihindeki kahramanlıklar, Kurtuluş Savaşı, onun halktaki yansıması ve Atatürk konu edilmiştir.
- Milli Mücadele Dönemi Türk Edebiyatında hece ölçüsüyle Kurtuluş Savaşı'nı desteklemek amacıyla milli duyguları ele alan, moral verici, orduyu coşturucu şiirler yazılmıştır.
- Milli Mücadele Dönemi Türk Edebiyatı romanlarında işgal altındaki kentler (İstanbul, İzmir...), aydın-halk çatışması, yanlış batılılaşma işlenmiş, idealize tipler yaratılmıştır.
- Milli Mücadele Dönemi Türk Edebiyatı hikâyelerinde savaşa ait gözlemler, Türk insanının, askerinin kahramanlığı ve fedakârlığı anlatılmıştır.
- Dergi ve gazetelerde Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen makale, fıkra ve denemeler kaleme alınmış, halkı coşturucu söylemler verilmiştir.

Milli Edebiyat Dönemi Sanatçıları

ÖMER SEYFETTİN (1884 - 1920)

- Maupassant tarzı olay hikâyeciliğinin bizdeki en büyük ismidir.
- Hikâyeciliği meslek olarak gören ilk sanatçıdır.
- Genç Kalemler dergisinde yayımlanan "Yeni Usan" makalesiyle dilin sadeleştirilmesi gerektiğini savunmuştur.
- Uzun cümlelerden, söz oyunlarından, yabancı sözcük ve tamlamalardan kaçınmış, konuşma ve yazı dili arasında bir uyum kurmaya çalışmıştır.
- "Toplum için sanat" anlayışıyla milli değerlere yönelmenin önderliğini yapmıştır.
- Realist bir yazardır.
- Hikâyelerinde milli' bilinci uyandırma ve güçlendirme amacı taşımıştır.
- Mizahtan da yararlanarak toplumdaki aksayan yönleri eleştirmiştir; bu bakımdan hikâyeleri toplumsal hiciv karakteri taşır.
- Hikâyeleri teknik açıdan zayıftır, tasvirler, psikolojik tahillere önem vermez, daha çok olayı ön plana çıkarır.
- Türk tarihi, toplum sorunları, çocukluk anıları ve balkanlardaki Türkler, başlıca konulardır.

- Kısa cümlelere dayanan okurun dikkat ve heyecanını canlı tutan bir anlatımı vardır.
- Hikâyelerinde menkıbe, efsane, destan, halk fıkraları ve tarihten yararlanmıştır.
- Kitaplaştırmadığı az sayıda şiiri de vardır.
- Efruz Bey ve Yalnız Efe adlı eserleri "uzun hikâye", "roman" olarak da değerlendirilmektedir.

Eserleri:

Hikâye: *Ashab-ı Kehfimiz, İlk Düşen Ak, Yüksek Ökçeler, Bomba, Bahar ve Kelebekler, Forsa, Beyaz Lale, Aşk Dalgası, Gizli Mabet, Tarih Ezeli Bir Tekerrür, Pembe İncili Kaftan, Kaşığı, Falaka, Kızıl Elma Neresi, Başını Vermeyen Şehit, Diyet, And, Teke Tek, Kütük, Harem (uzun hikâye) Efruz Bey, Yalnız Efe...*

ALİ CANİP YÖNTEM (1887 - 1967)

- Fecr-i Ati topluluğundan Genç Kalemler dergisine geçmiştir.
- Hem heceyi hem de aruzu kullanmıştır.
- Eleştirileri, makaleleri ve edebiyat tarihi araştırmalarıyla tanınmıştır.

Eserleri:

Şiir: *Geçtiğim Yol*

Makale: *Milli Edebiyat Meselesi ve Cenap Bey'le Münakaşaları*

Antoloji: *Türk Edebiyatı Antolojisi*

ZİYA GÖKALP (1876 - 1924)

- Türkçülük akımını sistemleştirmiş ve Türk milliyetçiliği fikrini "Türkiyecilik", "Oğuzculuk ve Türkmencilik", "Turancılık" devrelerine ayırmıştır.
- Şair ve yazar kimliği kadar sosyolog olarak da önemlidir; sosyoloji çalışmalarında Emile Durkheim'den etkilenmiştir.
- Türk sosyolojisinin kurucusu olarak görülmüştür.
- İslamiyet öncesi Türk tarihiyle ilgili araştırmalar yapmıştır.
- Konuşma dilinin aynı zamanda yazı dili olmasını, edebi eserlerde İstanbul ağzının esas alınmasını ve heceyi kullanmak gerektiğini savunmuştur.

Eserleri:

Dergi: *Yeni Mecmua, Küçük Mecmua*

Şiir: *Kızıl Elma, Yeni Hayat, Altın Işık*

Makale: *Türkleşmek - İslamlaşmak - Muasırlaşmak*

İnceleme: *Türkçülüğün Esasları, Türk Medeniyet Tarihi*

Mektup: *Malta Mektupları*

MEHMET EMİN YURDAKUL (1869 - 1944)

- "Türk Şairi", "Milli Şair" unvanlarıyla anılmıştır.
- Milli duyguları dile getirdiği ilk şiiri Cenge Giderken'le heceyle şiir yazma eğiliminin öncülüğünü yapmıştır.
- Anadolu insanının acılarını, düşmana karşı mücadelesini çokkuvvetli bir dille anlatan ilk şairdir.
- Bütün şiirlerinde sade bir dil ve hece ölçüsü kullanmıştır.

Eserleri:

Şiir: *Türkçe Şiirler, Türk Sazı, Ey Türk Uyan, Tan Sesleri, Ordunun Destanı, Aydın Kızları, Zafer Yolunda, Ankara, Turan'a Doğru, İsyân ve Dua*

MEHMET FUAT KÖPRÜLÜ (1890 - 1927)

- Edebiyata Fecr-i Ati'yle ve şiirle girdi, sonraları Milli Edebiyat'a katıldı.
- Türk kültürü, dili ve uygarlığıyla ilgili önemli çalışmalar yaptı.

- Türk edebiyat tarihi alanında dünyaca ünlü bir bilim adamıdır.
- Ordinaryüs Profesör unvanını almıştır.
- Hoca Ahmet Yesevi ve Yunus Emre'yi tanıtmıştır.

Eserleri:

Edebiyat tarihi - Makale: *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Türk Edebiyatı Tarihi, Türkiye Tarihi, Azeri Edebiyatına Ait İncelemeler, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları, Türk Saz Şairleri...*

YUSUF AKÇURA (1876 - 1935)

- 1904 yılında Mısır'da (Türk adlı bir gazetede) yayımladığı Üç Tarz-ı Siyaset adlı makalesi onu Türk siyasal hayatında önemli bir isim haline getirdi.
- Türkçülük akımının manifestosu kabul edilen bu makalede Akçura, Osmanlının toparlanabilmesi için üç ana görüşün (Osmanlılık, Türkçülük, Batıcılık) bulunduğunu ve bunlar arasında en uygununun Türkçülük olduğunu savunmuştur.

Eseri:

Makale: *Üç Tarz-ı Siyaset*

MUSAHİPZADE CELAL (1870 - 1959)

- Milli Edebiyat dönemi oyun yazarıdır.
- Teknik bakımından zayıf; ama gözlem, tarihi ayrıntı ve yergi bakımlarından başarılı komediler yazmıştır.
- Konularını Osmanlı İmparatorluğu'ndan, kendi deyişle "tarihin gölgesi altında hayal-meyal seçilen halk hayatından" almıştır.

Eserleri:

Tiyatro: *Köprülüler, Fermanlı Deli Hazretleri, Aynaroz Kadısı, Bir Kavuk Devrildi*

HALİDE NUSRET ZORLUTUNA (1901 - 1984)

- Kurtuluş Savaşı yıllarında yayımlanan "Git Bahar" şiiriyle ünlenmiştir.
- Heceyle, sade bir dille, anlaşılır şiirler yazmıştır.
- Cumhuriyet sonrasında da "Hisar" dergisi çevresinde bulunmuştur.

Eserleri:

Şiir: *Gecedен Таşан Dertler, Yayla Türküsü*

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI (1869 - 1949)

- "Filozof Rıza" olarak anılmıştır.
- Başlangıçta Abdülhak Hamit Tarhan ve Tefik Fikret etkisinde aruz ölçüsüyle şiirler yazmıştır.
- Zamanla asıl edebi kişiliğini oluşturan Âşık Tarzı ve Dini -Tasavvufi halk şiiri geleneğinden faydalanarak, duygulu, içten koşma ve nefesler yazmıştır.
- Felsefe, edebiyat tarihi alanlarında da eserleri vardır.
- "Uçun Kuşlar" adlı şiiriyle sevilmiştir.

Eseri:

Şiir: *Serab-ı Ömrüm*

MİTHAT CEMAL KUNTAY (1885 - 1956)

- Vatan, millet konularında aruzla yazdığı epik ve lirik şiirleriyle tanınmıştır.
- Üç İstanbul adlı önemli bir romanı vardır.
- "Üç İstanbul" romanı Abdülhamit, Meşrutiyet ve Mütareke dönemleri İstanbul'unu konu edinir. Eser, çökmüş kurumları ve yozlaşmış insanların aşk, çıkar ilişkilerini ele

alırken daha geniş boyutta Osmanlı Devleti'nin hangi şartlar ve kişilikler altında çöktüğünü de sergiler.

Eserleri:

Şiir: *Türk'ün Şehnamesi*

Monografi: *Namık Kemal, Mehmet Akif*

Roman: *Üç İstanbul*

EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN (1864 - 1947)

- Nabizade Nazım'ın Karabibik'inden sonra köyü konu edinen ikinci eser olan "Küçük Paşa" romanıyla tanınmıştır.
- Bir köylü kadınla oğlunun hayat hikâyesini anlattığı bu romanda Anadolu köyü gerçek ve nesnel çizgilerle yansıtılmıştır.

ESERLERİ:

Roman: *Küçük Paşa*

Hikâye: *Eski Şeyler*

Anı: *Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları*

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU (1889 - 1974)

- Eserlerinde Türk toplumunun Tanzimat'tan Cumhuriyet dönemine geçirdiği dönüşümleri anlatmıştır.
- Fecr-i Ati' den Milli Edebiyata geçen bir sanat çizgisi izlemiştir.
- Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yıllarını, Türk toplumunun yaşamını ve sorunlarını işlemiştir.
- Romanlarını sağlam bir teknikle kaleme almış, karakterleri başarıyla canlandırmıştır.
- "Toplum için sanat" anlayışıyla ağır olan dilini sadeleştirmiştir.
- Türk edebiyatına tezli roman düşüncesini - özellikle "Yaban"la - getirmiştir.
- Realizmden etkilenmiştir.
- İlk romanı olan Kıralık Konak'ta -Tanzimat'tan I. Dünya Savaşı'nın sonuna- bir ailenin üç kuşağını; Hüküm Gecesi, Sodom ve Gomore'de İstanbul'un mütareke yıllarını; Yaban'da Ahmet Celal karakterinden hareketle Kurtuluş Savaşı yıllarındaki Anadolu'yu ve aydın-halk kopukluğunu; Panorama'da Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki yenilikleri, Atatürk'ün ölümünden sonraki yılları anlatır.

Eserleri:

Roman: *Kıralık Konak, Yaban, Ankara, Sodom ve Gomore, Hüküm Gecesi, Panorama, Nur Baba, Hep O Şarkı, Bir Sür-gün*

Hikâye: *Bir Serencam, Milli Savaş Hikâyeleri, Rahmet*

Mensur Şiir: *Erenlerin Bağından, Okun Ucundan*

Anı: *Zoraki Diplomat, Anamın Kitabı, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Vatan Yolunda, Politikada 45 Yıl*

Ulus gazetesinde Kurtuluş Savaşı'yla ilgili yazdığı makaleleri: *Ergenekon*

Biyografi: *Atatürk*

HALİDE EDİP ADIVAR (1884 - 1964)

- Roman, hikâye ve anı türlerinde eserler vermiştir.
- Tekniği zayıf olmakla beraber tasvir ve tahlilleri güçlü romanlarıyla tanınmıştır.
- Süssüz, kısa cümleli romanlarında güçlü kişilikli kadın kahramanlar ön plandadır.
- Aşk ve kadın psikolojisini işlediği ilk romanlarından (Handan, Seviye Talip...) sonra Türkçülük hareketinin ve Milli mücadelenin etkisiyle toplumsal konulara yönelmiştir.
- Kurtuluş Savaşı sürecini anlattığı Ateşten Gömlek, Vurun Kahpeye gibi romanlarıyla sevilmiştir. Ateşten Gömlek Türk edebiyatında Kurtuluş Savaşı'nı işleyen ilk romandır.

- Sinekli Bakkal'dan sonraki romanlarında sosyal çevre tasvirlerine büyük önem vermiştir.
- Realizmden etkilenmiştir.

Eserleri:

Roman: *Seviye Talip, Handan, Son Eseri, Yeni Turan, Ateşten Gömlek, Kalp Ağrısı, Vurun Kahpeye, Sinekli Bakkal, Tatarcık, Yol Palas Cinayeti...*

Hikâye: *Dağa Çıkan Kurt, Harap Mabedler, İzmir'den Bursa'ya, Kubbede Kalan Hoş Seda*

Anı: *Türkün Ateşle İmtihani, Mor Salkımlı Ev*

Tiyatro: *Kenan Çobanları, Maske ve Ruh*

REFİK HALİT KARAY (1888 - 1966)

- Deneme, fıkra, mizah, hiciv, roman ve hikâye türlerinde eserler vermiştir.
- Türkçeyi büyük bir ustalıkla kullanmıştır.
- Beyrut ve Halep'te 15 yıl sürgün hayatı yaşamıştır.
- Sürgün hayatında tanıdığı Anadolu'yu ve Anadolu dışındaki yerleri anlatmıştır.
- Tasvir ve tahliller bakımından zengin, sanatlı bir anlatımı vardır.
- Türk edebiyatında bir yazarın Anadolu'yu yakından tanıyarak, içinde bulunarak Anadolu'yu anlattığı ilk hikâyeler olan Memleket Hikâyeleri ile tanındı.
- Memleket edebiyatının asıl temsilcisidir.
- Aydede isimli mizah dergisini çıkarmıştır.
- "Kirpi" takma adıyla mizah hicivler yazmıştır.
- Realizmden etkilenmiştir.

Eserleri:

Roman: *Yezidin Kızı, Sürgün, Bugünün Saraylısı, Kadınlar Tekkesi, Yeraltında Dünya Var, İstanbul'un içyüzü, Çete, Nilgün*

Hikâye: *Memleket Hikâyeleri, Gurbet Hikâyeleri*

Mizah: *Kirpinin Dedikleri*

Tiyatro: *Deli*

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 - 1956)

- Roman, öykü, gezi, eleştiri ve tiyatro türlerinde eserler vermiştir.
- Sade bir dille yazdığı eserlerinde Türkçeyi tüm canlılığıyla kullanmıştır.
- İstanbullu idealist bir genç kızın, Feride'nin, öğretmen olarak gittiği Anadolu' da yaşadıklarını anlattığı Çalıkuşu'yla sevilmiştir. Çalıkuşu, köyü ve taşra insanın yaşamışını anlatan ilk başarılı eserlerdendir.
- Yaprak Dökümü'nde Batılılaşmanın Türk aile yapısı üzerindeki olumsuz etkisini; Yeşil Gece'de Kurtuluş Savaşı yılları ve sonrasında dini istismar eden kişilerin eleştirisini romanlaştırır.
- Öğretmenliğinden dolayı tanıdığı Anadolu'yu, gözlemci yönüyle yansıtmıştır.
- Romantizm ve realizm akımlarından etkilenmiştir.
- Görevi sırasındaki gözlemlerini anlattığı Anadolu Notları gezi türünün en önemli eserlerindendir.
- Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda da etkili bir isimdir.

Eserleri:

Roman: *Çalıkuşu, Gizli El, Acımak, Damga, Dudaktan Kalbe, Akşam Güneşi, Bir Kadın Düşmanı, Yeşil Gece, Yaprak Dökümü, Kızılçık Dalları, Eski Hastalık, Değirmen, Miskinler Tekkesi, Harabelerin Çiçeği, Kavak Yelleri, Son Sığınak, Kan Davası*

Hikâye: *Olağan İşler, Leyla ile Mecnun, Sönmüş Yıldızlar, Tanrı Misafiri*

Gezi Kitabı: *Anadolu Notları*

Tiyatro: *Hançer, Balıkesir Muhasebecisi, Tanrıdağı Ziyafeti, Hülleci, Ümidin Güneşi. Ayrıca "Yaprak Dökümü" romanı tiyatroya uyarlanmıştır.*

FALİH RIFKI ATAY (1884 - 1971)

- Fıkra, anı, makale ve gezi yazılarıyla tanınmıştır.
- Kurtuluş Savaşı yıllarını, Batılılaşmayı, cumhuriyeti konu edinmiştir.
- Yakından tanıdığı Atatürk'le ilgili anı türünde verdiği eserleriyle ve gezi kitaplarıyla ün yapmıştır.
- Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda da etkili bir isimdir.

Eserleri:

Anı: *Ateş ve Güneş, Zeytindağı, Çankaya, Atatürk'ün Hatıraları, Babamız Atatürk*

Gezi Yazısı: *Deniz Aşırı, Taymis Kıyıları, Tuna Kıyıları, Hind, Bizim Akdeniz, Yolcu Defteri, Yeni Rusya, Gezerek Gördüklerim*

AKA GÜNDÜZ (1886 - 1958)

- İlk ürünleri Selanik'te Çocuk Bahçesi ve Genç Kalemler dergilerinde yayımlandı.
- Milli Edebiyat akımına katıldıktan sonra tanınmaya başlandı.
- Şiir, tiyatro, hikâye, roman türlerinde eserler verdi; gazeteci olarak onlarca dergide yazılar yazmıştır.
- Sade, sıcak bir dille yazdığı romantik-realist, popüler romanlarıyla geniş çevrelerce sevildi.

Eserleri:

Hikâye: *Türk Kalbi, Kurbağalar, Bu Toprağın Kızları*

Roman: *Dikmen Yıldızı, Yayla Kızı, Bir Şoförün Gizli Defteri*

BEŞ HECECİLER

- Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Faruk Nafiz Çamlıbel'in oluşturduğu bir edebi topluluktur.
- Şiire aruzla başlamışlardır.
- Özellikle Ziya Gökalp'tan etkilenecek Milli Edebiyat akımına yönelmişlerdir.
- Anadolu'yu ve Anadolu insanının yaşamını coşkuyla yansıtmışlardır.
- Süsten uzak, günlük konuşma diliyle şiirler yazmışlardır.
- Ağırlıklı olarak hece ölçüsünü ve dörtlüğü kullanmışlardır.
- Cumhuriyet Dönemine bu toplulukla girilmiştir.

HALİT FAHRİ OZANSOY (1891 - 1971)

- Aruzla şiire başlamış sonraları heceyle şiirler yazmış ve Beş Hececiler'e katılmıştır.
- Aruza Veda şiiriyle tanınmıştır.
- "Şair" isimli bir dergi çıkarmıştır.
- Bir öğretmen olan şair, şiirlerinde aşk, ölüm, hüznün konularını sıkça işlemiştir.

Eserleri:

Şiir: *Cenk Duyguları, Rüya, Efsaneler*

Tiyatro: *Sönen Kandiller (Manzum)*

Roman: *Sulara Giden Köprü*

Anı: *Edebiyatçılar Geçiyor*

ENİS BEHİÇ KORYÜREK (1892 - 1949)

- Şiire aruzla başlamış Ziya Gökalp'in etkisiyle heceyi kullanmaya başlamıştır.
- "Gemiciler" şiiri başta olmak üzere, Türk denizciliğiyle ilgili şiirleriyle tanınmıştır.

- Son yıllarında tasavvufi şiirler de yazmıştır.

Eserleri:

Şiir: *Miras, Güneşin Ölümü, Varidat-ı Süleyman (Tasavvufi)*

YUSUF ZİYA ORTAÇ (1895 - 1967)

- Hem heceyle hem de aruzla şiirler yazmıştır.
- Türk edebiyatının önemli mizah yazarlarından. Akba-ba adlı mizah dergisini çıkarmıştır.
- Orhan Seyfi Orhon'la birlikte Çınaraltı dergisini çıkarmıştır.
- Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda da etkili bir isimdir.

Eserleri:

Şiir: *Akından Akına, Cenk Ufukları, Yanardağ, Kuş Cıvıltıları (Çocuk Şiirleri)*

Anı: *Portreler, Bizim Yokuş (Gazetecilik Anıları)*

Roman: *Göç, Üç Katlı Ev*

Fıkra: *Beşik, Ocak, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa*

Gezi Yazısı: *Göz Ucuyula Avrupa*

ORHAN SEYFİ ORHON (1890 - 1972)

- Şiire aruzla başlamış sonraları heceyle yazmıştır.
- Hece Ölçüsüyle gazel biçiminde şiirler de yazmıştır.
- "Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi" adlı manzum masalıyla sevilmiştir.
- Yusuf Ziya Ortaç'la birlikte Çınaraltı dergisini çıkarmıştır.
- Mizah çalışmaları da vardır.

Eserleri:

Şiir: *Fırtına ve Kar, Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi, Gönülden Sesler*

Mizah-hiciv hikâyeleri: *Asri Kerem, Düşün Gecesi*

Makaleleri: *Dün-Bugün-Yarın*

Fıkra: *Kulaktan Kulağa*

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL (1898 - 1974)

- Aruz ölçüsüyle yazdığı ilk şiirlerden sonra daha çok heceyi kullanmaya başlamıştır.
- Aruzla tamamiyle terk etmeyen şair her iki vezni de ustaca kullanmıştır.
- "Sanat" adlı şiiriyle "memleketçi edebiyat" anlayışının öncülüğünü yapmıştır.
- Hem bireysel duygularını hem de memleket konularını şiirlerinde işlemiştir.
- Düş ile gerçeği kaynaştırdığı epik ve lirik özellikteki şiirler yazmıştır.
- Realist-romantik özellikler taşır.
- "Han Duvarları" şiiriyle sevilmiş bir şairdir.
- Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda da etkili bir isimdir.

Eserleri:

Şiir: *Gönülden Gönüle, Dinle Neyden, Şarkın Sultanları, Çoban Çeşmesi, Sudaki Halkalar, Han Duvarları, Zindan Duvarları, Akıncı Türküleri...*

Tiyatro: *Canavar, Akın, Özyurt, Kahraman, Yayla Kartalı... (Çoğu manzumdur)*

Roman: *Yıldız Yağmuru, Ayşe'nin Doktoru*

Milli Edebiyat Dönemindeki Bağımsız Sanatçılar

MEHMET AKİF ERSOY (1873 - 1936)

- İstiklal Marşı'nın şairidir.
- Şiirlerinde güzellikten çok doğruluğa önem verir: "Sözüm doğru olsun, odun gibi olsun tek." demiştir.
- Toplumcu bir sanattandır.

- Toplumun içinde bulunduğu sıkıntılardan İslamiyet'le kurtulabileceğini savunmuştur.
- İstiklal Marşı ve Çanakkale Şehitleri şiirlerinde olduğu gibi kahramanlıkları milli ve dini duygularla anlatmıştır.
- Destansı, öğüt verici şiirleri vardır.
- Küfe, Mahalle Kahvesi, Seyfi Baba, Bülbül, Meyhane toplumsal konulu önemli şiirleridir.
- Aruz ölçüsünü Türkçeye başarıyla uygulamıştır.
- Şiiri düz yazıya yaklaştırmıştır; manzum hikâyeciliğin usta ismidir.
- Manzum hikâyelerinde mesnevi geleneğinden yararlanmıştır.
- Günlük konuşma dilini, başarıyla kullanmıştır.
- Şiirlerini Safahat'ta toplamıştır.
- İstiklal Marşı'nı orduya hediye ettiği için Safahat'a almamıştır.

Eseri:

Şiir: *Safahat (Yedi bölümden oluşur: Safahat, Hakkın Sesleri, Süleymaniye Kürsüsünde, Fatih Kürsüsünde, Hatıralar, Gölgeler, Asım)*

YAHYA KEMAL BEYATLI (1884 - 1958)

- Divan şiiriyle Batı şiirini ustalıklı kaynaştırmıştır.
- Fransız tarihçi Albert Sorel'in etkisiyle Türk tarihine yönelmiştir.
- Saf (öz) şiir anlayışına bağlı kalmıştır.
- Aruzla Türkçeye ustalıklı uygulamıştır.
- Hece ölçüsüyle yazdığı tek şiiri Ok'tur.
- Şiirlerinde İstanbul sevgisi öne çıkar.
- Klasik Türk müziğin e hayranlığıyla da tanınır.
- İstanbul, aşk, tabiat, ölüm, musiki, sonsuzluk, rintlilik, deniz başlıca konularıdır.
- Aruzla ve divan nazım şekilleriyle modern şiirler yazmıştır.
- "Beyaz lisan" anlayışını savunmuştur.
- Dili mükemmel kullanmaya, sözcük seçimine, dize bütünlüğüne, ahenge ve kafiyeye büyük önem vermiştir.
- Parnasizmin bizdeki temsilcisidir.
- Nev Yunanilik (Neo Klasik) ve sembolizmden de etkilenmiştir.
- Yahya Kemal Beyatlı'nın şiiri ile Milli Edebiyat Dönemi hece şiiri arasında sanat anlayışı, ahenk ve yapı bakımından farklılık olmakla birlikte milli konulara da yönelme bakımından ilişki kurulabilir.
- "Süleymaniye'de Bir Bayram Sabahı" adlı şiiriyle bireyi tarih-kültür-gelenek perspektifiyle ele almış ve Süleymaniye Camii'nin bir medeniyet sembolü olarak kullanmıştır.
- Sessiz Gemi, Rindlerin Akşamı, Aziz İstanbul, Atık Valde'den İnen Sokakta, Bir Başka Tepeden, Mohaç Türküsü, Mehlika Sultan, Süleymaniye'de Bir Bayram Sabahı önemli şiirlerindendir.
- Bütün kitapları öldükten sonra yayımlanmıştır.

Eserleri:

Şiir: *Kendi Gök Kubbemiz, Eski Şiirin Rüzgârıyla, Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş*

Deneme: *Aziz İstanbul, Eğil Dağlar, Edebiyata Dair, Siyasi ve Edebi Portreler*

Anı: *"Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım"*

Tarih: *Tarih Musahabeleri*

www.edebiyatogretmeni.org

Türk Edebiyatı - Dil ve Anlatım Dersleri Kaynak Sitesi